

علم

بقا به قیمت بیگاری

روشنی های فانوس خیال

۱۴

پزشکی

گفت و گو با مجید سمیعی

دومین مورد پیوند صورت در چین

۱۵

دانشی و زندگی

خانه

چند غذا با طعم کاری

چه رژیمی نیازهای روزانه بدن را تامین می کند

۱۶

یادداشت

حلقه گمشده زلزله

مهدی وجودی

چندی پیش شاهد وقوع زمین‌لرزه نسبتاً بزرگی در منطقه لرستان بودیم. در این زمین‌لرزه خوشبختانه به دلیل تجربه حاصل از زلزله شهر بم تلفات جانی در مقایسه با سایر زمین‌لرزه‌های کشورمان بسیار پایین بود. از نظر لرزه‌خیزی استان لرستان در ۱۰۰ سال اخیر شاهد وقوع بیش از ۷۴ زلزله با بزرگای بیش از ۴/۵ (چهار و نیم) بوده و بزرگترین زلزله آن با بزرگای ۷/۴ (هفت ممیز چهار) در بخش سیلاخور در سال ۱۹۰۹ میلادی به وقوع پیوسته است. در همایشی که تحت عنوان «زلزله در دورود، گذشته – حال – آینده» در زمستان سال ۸۴ در شهرستان دورود برگزار شد، محور اصلی مباحث و مقالات مطرح شده درباره احتمال بالای وقوع زمین‌لرزه در این منطقه بود. در گزارش‌های منتشر شده از سوی سازمان‌های مرتبط، شاهد آمار و ارقام کمک‌رسانی‌ها، نحوه توزیع چادرها و . . . هستیم. ولی با نگاهی گذرا به این گزارش‌ها متوجه می‌شویم که در هیچ‌یک از آنها توجه چندانی به «مردم» نشده‌است. مردم همان ساکنان بومی منطقه هستند که در معرض مستقیم آسیب‌های ناشی از زلزله قرار می‌گیرند. در هر زلزله‌ای بزرگترین قشر درگیر مردم منطقه هستند، ولی در هیچ‌یک از این گزارش‌ها، به صورت دقیق و علمی به نحوه عملکرد مردم پرداخته نشده‌است. آمار سایر کشورها نشان می‌دهد که در هر حادثه‌ای، ۹۰ درصد امداد و نجات‌ها توسط ساکنان منطقه انجام می‌پذیرد. یعنی تمام گزارش‌ها از امداد و نجات گروه‌های تخصصی مربوط به ۱۰ درصد باقی مانده است. در زلزله لرستان نیز قبل از رسیدن مأموران امداد و نجات مردم آواربرداری‌ها را انجام داده بودند و زخمی‌ها و آسیب‌دیدگان را به مناطق امن منتقل کرده بودند. در زلزله مناطق روستایی با توجه به پراکندگی بسیار زیاد مناطق، دورافتاده بودن آنها و . . . امور امدادرسانی دشوارتر نیز خواهد بود. از سوی دیگر با توجه به آسیب‌پذیر بودن روستاها در ایران، مطمئناً ما در آینده نه چندان دور نیز شاهد وقوع اتفاقات مشابه در روستاهایمان خواهیم بود.

بنابراین بهترین راهکار در کاهش آسیب‌ها، ارائه آموزش‌های مناسب به روستائیان است. این آموزش‌ها نه تنها در مرحله قبل از زلزله برای ساخت واحدهای ایمن باید ارائه شوند، بلکه برای شرایط پس از زلزله نیز بسیار مفید خواهد بود. در حال حاضر در کشور ما برنامه‌ای برای بازسازی (مقاوم‌سازی) مناطق روستایی تدوین شده است. ولی آنچه که باید بر آن تاکید کنیم نقش آموزش در این مرحله است. آموزش‌های اجتماعی و علمی که اهمیت ساخت یک مسکن امن روستایی را به روستائیان آموزش می‌دهد، باعث خواهد شد تا این هموطنان گرامی با علم بر ضرورت ساخت چنین سرپناه‌هایی اقدام به آن نمایند.

در زلزله مناطق روستایی، یکی از بزرگترین آسیب‌های ناشی از زلزله مربوط به احشام است که در زلزله لرستان هزاران گاو روستائیان در زیر آوارها از بین رفتند. در گزارشی که از یکی از روستاهای آسیب‌دیده تهیه می‌شد، یکی از افراد روستایی به طعنه گفت که: «ای کاش پسر می‌مرد ولی گاو زنده می‌ماند» چرا که در مناطق روستایی گاو و گوسفند یعنی حیات، یعنی زندگی. اما در هیچ یک از گزارش‌های رسمی شاهد آمار دقیقی از تلفات احشام روستائیان نیستیم. با جامع بندی مطالب فوق باید تاکید کنیم که بحث ایمن سازی و مقاوم سازی مسکن روستایی علاوه بر مسائل فنی، نیازمند مطالعات اجتماعی و استفاده از تجربیات گذشته است. اگر زمینه‌های فرهنگی ساخت واحدهای مسکونی فراهم نشود مطمئناً پس از زلزله، باز هم شاهد ساخت دوباره واحدها به همان صورت گذشته خواهیم بود. متأسفانه «مردم» حلقه گم‌شده زلزله در ایران هستند و ارگان‌ها و سازمان‌های دولتی می‌خواهند مشکل زلزله را به تهایی و با اتکا به توان خود حل کنند که مطمئناً چنین راهکاری به نتیجه مطلوب نخواهد رسید. مردم و ساکنان عادی اولین گروهی هستند که تحت تاثیر آسیب‌های ناشی از زلزله قرار می‌گیرند، با این حال هیچ جایگاهی در طرح‌های دولت برای کاهش آسیب‌ها ندارند. مطمئناً دادن وام‌های بانکی با هر شرایطی برای بازسازی مسکن‌های روستایی به خودی خود نمی‌تواند این مشکل بزرگ را حل کند و تا زمانی که آموزش‌های لازم و دقیق به همراه این وام‌ها به مردم ارائه نشود، شاهد ادامه ساخت واحدهای ناایمن خواهیم بود. یک نکته قابل ذکر مهم در زلزله مناطق روستایی، مرحله بازسازی دائم است. در حال حاضر روستای دوهوئیه زرد که در زلزله ۴ اسفند سال ۸۳ به صورت کامل آسیب دید، توسط بنیاد مسکن در حال بازسازی است. ولی خانه‌های بازسازی شده، در همان نگاه اول یک شهرک صنعتی را در ذهن تداعی می‌کند. خانه‌های به هم چسبیده بدون حیاط و . . . که به هیچ عنوان با فرهنگ روستائیان این منطقه سازگاری ندارد و این معضل حتی به گونه‌ای شده که روستائیان حاضر به زندگی در این واحدهای بازسازی شده نبوده و همان چادرهای خود را پس از گذشت یک سال ترجیح می‌دهند. (این نکته در گزارش ارسالی از سوی بنیاد مسکن انقلاب اسلامی نیز ذکر شده است.) لذا حتی می‌بینیم که در مرحله بازسازی نیز «مردم» حلقه گمشده‌ای هستند که کوچک‌ترین توجهی به حضور آنها و خواسته‌های آنها نشده است.

چهار ماه پس از زلزله در قشم

اینجا همه خوشبخت‌اند

ثمانه قدرخان

گروه اجتماعی : زلزله آمد. روستاهای کاروان، گورزین، کوشه، توریان، باغ بالا، خالدین و تنبان تا ۵۰ درصد خسارت دیدند.

چهار ماه پیش زلزله جزیره قشم را لرزاند و مردم بسیاری را مثل همیشه و خیلی تکراری بی‌خانه کرد. وقوع زلزله ساعت ۲ بعدازظهر بود که زمان آن باعث شد خسارت جانی چندانی نداشته باشد. ولی روستاهای درگیر زلزله تخریب شدند. آسیب دیده‌ترین روستا در منطقه «درگهان» روستای گورزین بود که صددرصد تخریب شد و مردم آن هم اکنون در چند صدمتری روستای خود در یک محوطه مسطح خاکی در چادرهای هلال‌احمر زندگی می‌کنند. این منطقه آفتاب سوزنده‌ای دارد، مردم از ابتدای‌ترین امکانات دورند. دکتر در این منطقه نیست. زنان باردار هم مشکل زایمان خود را به سستی‌ترین شکل آن حل می‌کنند. بچه‌ها در گرمای بیابان این منطقه داخل کانکس‌های کوچک با هوای نفس گیر درس می‌خوانند و دام‌ها یکی پس از دیگری تلف می‌شوند. مردم مدت‌ها است که گوشت نخورده‌اند و تومم بیماری آنفلوآنزای مرغی میان اهالی روستا شیوع پیدا کرده است. هر کس تب می‌کند، می‌گویند آنفلوآنزای مرغی دارد. اکنون ماه از زلزله گذشته است

و چند روستای دیگر هم همین وضع را دارند. ولی مردم گورزین هیچ شکایتی ندارند و می‌گویند: «ما از دولت راضی هستیم»! این چند تصویر تند و پشت سر هم می‌آیند و می‌روند و قصه را تکراری‌تر می‌کند. زلزله خسارت دارد، غصه دارد، افسوس دارد و جبران ندارد. داشته‌ها و نداشته‌ها زیر آوار ج‌ای ماندند و هر کس بیدار بود و پا داشت با جان خود فرار می‌کند. همه زلزله‌ها همین شکل‌اند.

■ یادگارهای چوبی

اگر بخوانی با اهالی روستا صحبت کنی می‌توانی درب چوبی قدیمی خانه‌ها را که الان به دیوارهای چادرها اتکا دارند بزنی و از امروز زندگی در این بیابان بدون آب بررسی کنی و دریاى شور از اینجا به خوبی پیداست. این درهای چوبی آخرین یادگار خانه‌های قدیمی روستای قدیمی‌تر گورزین است که مردم با خودشان به این بیابان آورده‌اند.

محمد گورزینی یکی از اهالی روستا است که با خانواده خود در این چادرها زندگی می‌کند. او می‌گوید: «۴ ماه است که در این چادرها زندگی می‌کنیم، در این مدت بعضی از اهالی روستا مریض شدند و مردند. بعضی‌ها اسهال و استفراغ گرفته‌اند. فکر کنم آنفلوآنزای مرغی داشته‌اند.»

همسرش میان حرف‌های او می‌دود که: «یک بچه یک ساله چند وقت پیش مرد، اسهال و استفراغ گرفت ولی نفهمیدیم چرا مرد. ما دکتر نداریم یک دکتر خواهیم باید ۳۰ کیلومتر برویم به یک روستای دیگر که باید ۵ هزار تومان کرایه بدهیم تا به آنجا برسیم.» ولی مردان این روستا بی‌کارتند و داشتن پول خنده‌دارترین دارایی اهالی است و مردم مشکلات رفتن به قشم برای دکتر را هم مستلزم پرداخت ۱۵ هزار تومان کرایه ماشین می‌دانند که باید نبود درآمد را برای آن در نظر بگیرند. زن دیگری می‌گوید: «۱۵ روز اول که در اینجا مستقر شدیم یک دکتر بود ولی بعد رفت.» همه مردم روستا به این چادرها نیا آمده‌اند، عده‌ای هم در روستای خالی و خراب خود مانده‌اند که ۱۵ خانوار بیشتر نیستند. ولی در حال حاضر ۳۵۰ خانوار در چادرها زندگی می‌کنند. این ۳۵۰ خانوار مشکل معیشت دارند و مردان آنها روزهای بیکاری را تجربه می‌کنند.

■ **تجربه تکراری مدرسه‌های زلزله‌ای**

اما بچه‌ها وضعیت دیگری دارند، آنها در کانکس‌ها مدرسه می‌روند البته چند چادر هم برای درس خواندن برپا کرده‌اند که بیشتر پسرها را در آن جای داده‌اند تا دختران بتوانند روزهای مدرسه را در کانکس تجربه کنند. بچه‌ها فقط تا سوم راهنمایی به آموزش دسترسی دارند. به جای آن، آماجگی و مهدکودک نیز در این چادرها ایجاد شده است. در کل ۵ کانکس در این منطقه برای مدرسه برپا شده است، مقطع راهنمایی و ابتدایی پسرانه در چادرها تشکیل می‌شود و برای دبیرستان باید همه به قشم بروند.

رئیس شورای روستا می‌گوید: «از روز اول به ما گفتند ۶ ماه در اینجا بمانید تا خانه‌هایتان درست شود، الان ۴ ماه گذشته ولی هنوز معلوم نیست که چه مدت زمانی باید اینجا بمانیم تا خانه‌هایمان درست شود.» یکی از اهالی روستا هم می‌گوید: «منظظ‌ریم.» می‌پرسم منتظر چه چیزی؟ جواب می‌دهد: «منتظر اینکه روز یوز برامون به کاری بکنند.» یک زن دیگر می‌گوید:

عبدالله زنده‌جان رئیس شورای روستا است. موقع ناهار وارد چادرش شدیم. همه اهالی جمع شدند و تقریباً نقطه بدون آدم دیده نمی‌شد. زنده‌جان می‌گوید: «در زلزله کشته ندادیم، فقط ۵ یا ۶ نفر زخمی شدند. ولی روستا صددرصد تخریب شد.» رئیس شورای روستا دلیل زنده ماندن اهالی را زمان وقوع زلزله می‌داند و می‌گوید: «چون ظهر زلزله آمد مردم آسیب جانی ندیدند در غیر این صورت معلوم نبود چه اتفاقی می‌افتاد.»

زنده‌جان می‌گوید: «از هفت نفر بیشتر دو چادر داده‌اند. او هم از نبودن دکتر شکایت دارد. می‌گوید: «خانه‌بهداشت داریم که در آن آمپول و واکسن هست. ولی دکتر نداریم.» او می‌گوید:

در مورد توزیع غذا هم توضیح می‌دهد: «ماهی یک‌بار جیره غذا می‌آورند که شامل لوبیا، تن ماهی، برنج، قند و چای و روغن است. ولی این‌بار فقط حبوبات و قند و شکر آوردند.»

ساخت خانه‌های این مردم هنوز شروع نشده است. تابستان قشم هم در راه است. بچه‌ها نمی‌توانند تابستان را در کانکس‌های داغ درس بخوانند، زنان هم وسط بیابان، در کنار شن‌های داغ به سختی آشپزی می‌کنند و هنوز خانه ندارند و باید چادرها را تحمل کنند. الان هم که تهران بهار را تجربه می‌کند، تابستان خودش را زودتر به قشم رسانده است و چهره مسافران نوروزی هم آفتاب سوخته می‌شود.

عبدالله زنده‌جان می‌گوید قرار است وام بدهند و توضیح می‌دهد: «۱/۵ میلیون تومان وام بلاعوض می‌دهند و ۷ میلیون وام با بهره ۴ درصد به باید طی ۱۵ سال بازپرداخت کنند.»

رئیس شورای روستا می‌گوید: «از روز اول به ما گفتند ۶ ماه در اینجا بمانید تا خانه‌هایتان درست شود، الان ۴ ماه گذشته ولی هنوز معلوم نیست که چه مدت زمانی باید اینجا بمانیم تا خانه‌هایمان درست شود.»

یکی از اهالی روستا هم می‌گوید: «منظظ‌ریم.» می‌پرسم منتظر چه چیزی؟ جواب می‌دهد: «منتظر اینکه روز یوز برامون به کاری بکنند.» یک زن دیگر می‌گوید:

«خالدین» با ۴۰ درصد تخریب خسارات جانی نداشته است.

این زلزله در روستاهای «زیرانک»، «کردوا» و «پی پشت» با ۳۰ درصد تخریب، ۲ نفر مفقود و ۴ نفر مجروح و روستاهای «زینتی» و «باغ بالا» با ۲۰ درصد تخریب، یک نفر مجروح داشت.

روستای «جی‌جیان» ۱۰ درصد تخریب و روستاهای «رمکان» و «دیرستان» ۵ درصد تخریب داشت ولی خسارت جانی از خود به جا نگذاشت. در روزهای زلزله ۹۰ نفر امدادگر و ۴۴ نفر پرسنل جمعیت هلال‌احمر به همراه دو تیم کمک‌های تجسس، ۳ فرود چرخ‌بال، ۶ دستگاه تانکر ۲ هزار لیتری، ۲۶ دستگاه کامیون و تریلر، ۳ دستگاه آمبولانس، ۶ دستگاه وانت و ۴ دستگاه سواری وارد قشم شد.

با گذشت یک روز از زلزله یک هزار و ۹۲ دستگاه چادر امدادی، یک هزار و ۷۹۸ تخته موکت، ۳ هزار و ۶۲۰ تخته پتو، ۶۵۵ دست ظروف بین حادثه‌دیدگان توزیع شد و ۲۶ هزار و ۶۸۴ کیلوگرم برنج، ۱۳ هزار و ۵۱۵ کیلوگرم حبوبات، ۱۰ هزار کیلوگرم قند و شکر، ۴ هزار و ۲۰۰ کیلوگرم روغن، یک هزار کیلوگرم چای، ۶۶ هزار قوطی تن ماهی، ۱۷ هزار و ۵۰۰ قوطی کنسرو و لوبیا و ۴۹۱ دستگاه چادر امدادی از جمعیت بلاعوض برای استان‌های همجوار به این استان فرستادند.

پس از گذشت دو ماه از زلزله هیات وزیران براساس پیشنهاد وزارت کشور و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی با اختصاص مبلغ ۳۶۷ میلیارد و ۵۰۰ میلیون ریال اعتبار از محل مجوز ماده ۱۰ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت به منظور بازسازی و جبران خسارت‌های ناشی از زلزله ششم آذرماه سال ۱۳۸۴ به جزیره قشم موافقت کرد.

بر همین اساس مبلغ ۲۱۰ میلیارد ریال اعتبار از وجه فوق در قالب وجوه اداره شده به منظور بازسازی امکان مسکونی و تجاری تا سقف ۲ هزار و ۵۰۰ واحد در اختیار بنیاد مسکن انقلاب اسلامی قرار می‌گیرد تا از طریق انعقاد قرارداد با بانک‌های عامل در قالب وام ارزان قیمت به آسیب‌دیدگان پرداخت شود.

براساس این تصویب‌نامه، سقف فردی تسهیلات به ازای هر واحد مسکونی و تجاری به دلیل بالا بودن هزینه تامین مصالح به‌طور استثنا مبلغ ۷۰ میلیون ریال تعیین شد. هیات وزیران ۵۲ میلیارد و ۵۰۰ میلیون ریال هم از اعتبار تصویب شده را در قالب کمک بلاعوض برای به بنیاد یاد شده تخصیص داده می‌شود. جزئیات خرج این مصوبات همچنان مشخص نیست و مردم هنوز در چادرها زندگی می‌کنند. مردم باز هم در انتظار اتفاقتند. ولی این اتفاق دیگر زلزله نیست هر چند هر شب زیر دست و پایشان به خاطر پس لرزه‌ها می‌لرزد. ولی مردم منتظر اتفاقی مثل خبر خورد می‌شوند. خبر خوب مثل خبر ساخته شدن دوباره خانه‌ها است.